

OBSERWACJA RYBITWY KRÓTKODZIOBEJ *STERNA NILOTICA* NA ZBIORNIKU MIETKOWSKIM

W dniu 6 sierpnia 2002 roku podczas prowadzenia obserwacji ptaków wspólnie z M. Zarzyckim stwierdziliśmy w kilkugatunkowym stadzie mew i rybitw jednego dorosłego osobnika rybitwy krótkodziobej *Sterna nilotica*. Ptak przebywał na odsłoniętym dnie Zbiornika Mietkowskiego (pow. wrocławski). Podczas trwającej około 3 godzin obserwacji (do zachodu słońca) zaobserwowano zestaw cech diagnostycznych tego gatunku. Wygląd ptaka nie odbiegał od wizerunków przedstawianych w popularnych przewodnikach terenowych. Obserwowana rybitwa wielkością znacznie przewyższała przebywające w pobliżu rybitwy rzeczne *Sterna hirundo*. Wielkością zbliżona była do śmieszki *Larus ridibundus*. Ptak charakteryzował się masywną budową ciała, jasno popielatym kolorem wierzchu skrzydła, nieco jaśniejszym od ubarwienia rybitwy rzecznej, masywnym, krótkim, wysokim i jednolicie czarnym dziobem oraz stosunkowo długimi, ciemnymi nogami. Ptak nosił szatę godową z charakterystyczną czarną czapką zachodzącą na kark. W locie widoczne były ciemne zakończenia lotek I-rzędu tworzące wąski ciemny pasek na skraju dłoni oraz krótki rozwidlony ogon. U siedzącego ptaka złożone skrzydła znacznie wystawały poza koniec ogona. Lot charakteryzował się energicznymi, sztywnymi uderzeniami skrzydeł przypominającymi lot mew średniej wielkości. Ptak w locie odzywał się donośnym, wydawanym w serii kueek-kueek-kueek, przypominającym nawoływania pójdzki *Athene noctua* lub lelka *Caprimulgus europaeus*. Prawdopodobnie ten sam gatunek obserwowany był następnego dnia, lecz zbyt duża odległość obserwacji nie pozwoliła na prawidłowe oznaczenie gatunku. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej.

Jest to czwarta obserwacja tego gatunku na terenie Śląska (Dyrcz i in. 1991) i 13 w Polsce (Tomiałojć 1990; Komisja Faunistyczna 2000). Na terenie sąsiedniej Wielkopolski pierwszą obserwacji rybitwy krótkodziobej dokonano w lipcu 1997 na jeziorze Łoniewskim (Komisja Faunistyczna 1998). Na terenie Europy północnej rybitwa krótkodzioba jest gatunkiem rzadkim. Północnoeuropejskie populacje lęgowe są zagrożone wyginięciem (Tucker i in. 1994). Najbliższe lęgowiska rybitwy krótkodziobej znajdują się na wybrzeżu Morza Północnego na terenie Danii i Niemiec (Szlezwig-Holstein) (Moller 1975; Rasmussen i Fischer 1997; Pfeifer 1999). W pierwszej połowie XX wieku duńską populację tego gatunku szacowano na około 150-500 par lęgowych. W 1977 pozostało zaledwie ok. 20 par (Moller 1975; Rasmussen i Fischer 1997). W roku 1998 liczebność populacji na terenie Niemiec i Danii oszacowano na 40-50 par lęgowych (Gloe 1998; Pfeifer 1998). Sporadyczne lęgi rybitwy krótkodziobej notowano także

w Europie środkowej m.in. w Czechach w roku 1891 (Hudec i Černý 1977), na Węgrzech, w Austrii (Glutz i Bauer 1982) oraz Holandii w latach 1931-58 (Hustings i van Winden 1999). W Holandii w latach 40. obserwowano w czasie przelotów koncentracje liczące 300-400 ptaków. Po roku 1975 zanotowano maksymalnie tylko 29 osobników (Hustings i van Winden 1999). W Europie najliczniej zasiedla ona południową część półwyspu Iberyjskiego – ok. 1200 par (Vargas i in. 1978; Glutz i Bauer 1982) oraz wschodnie wybrzeża Morza Śródziemnego i Czarnego – ok. 3500 par (Glutz i Bauer 1982; Rose i Scott 1997; Delany i in. 1999). W Azji i Afryce gatunek ten zamieszkuje głównie jeziora położone wewnątrz kontynentu (Jones 1993; Rose i Scot 1997; Delany i in. 1999). Rybitwa krótkodzioba występuje także wzdłuż atlantyckiego wybrzeża Stanów Zjednoczonych od Long Island na północy do Zatoki Meksykańskiej na południu. Pod koniec lat 70. stwierdzono tam 5400 par lęgowych w 83 koloniach (Spendelow i Patton 1988). W krajach położonych we wnętrzu kontynentu europejskiego gatunek ten należy do wielkich rzadkości (Glutz i Bauer 1982). Z terenu Węgier pochodzi jedno do kilku stwierdzeń rocznie (Magyar i Hadarics 1995; Magyar 1997). Podobnie na kontynencie północnoamerykańskim, poza wąskim pasem wybrzeża, jest notowana sporadycznie (Schiefer i Hodges 1990; Pulcinella 1995; Parnell i in. 1995; Walters 1997). Rozkład 12 obserwacji tego gatunku z terenu Polski (maj – 4, czerwiec – 1, lipiec – 4, sierpień – 2, wrzesień – 1) sugeruje, że ptaki te mogły pochodzić z lęgowisk położonych na terenie Niemiec lub Danii. Podobną dynamikę przelotu dla populacji północnoeuropejskich przedstawiają Glutz i Bauer (1982). Gatunek ten opuszcza lęgowiska już pod koniec czerwca (Pfeifer 1998).

Literatura

- Delany S., Reyes C., Hubert E., Pihl S., Rees E., Haanstra L., Strien A. (eds). 1999. Results from the International Waterbird Census in the Western Palearctic and Southwest Asia 1995 and 1996. Wetlands International Publications No 54. Wetlands International, Wageningen.
- Dyrz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska – monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- Gloe P. 1998. Auf Umwegen zur Kolonie fliegende Lachseeschwalben (*Sterna nilotica*). Corax 17: 172-173.
- Glutz U.N., Bauer K. 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. 3. Wiesbaden.
- Hudec K., Černý W. (red.) 1977. Fauna ČSRR. Ptáci 2. Praha.
- Hustings F., van Winden E. 1999. Lachstern van Balgzand naar bollenland. Sovon – Nieuws 1999. (<http://www.sovon.nl/bspnb/lach.html>)
- Jones T. 1993. A Directory of Wetlands of International Importance (Ramsar, 1993), 4th ed. International Waterfowl & Wetlands Research. Fifth Meeting of the

- Conference of the Contracting Parties to the Ramsar Convention (Kushiro, Japan, June 1993). (<http://www.ramsar.org>)
- Komisja Faunistyczna. 1998. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1997. Not. Orn. 39: 151-174.
- Komisja Faunistyczna. 2000. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1999. Not. Orn. 41: 293-315.
- Magyar G. 1997. Az MME Nomenclator Bizottság 1995. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok elofordulásáról. Tűzok 2: 1-10.
- Magyar G., Hadarics T. 1995. The 1993 Annual Report of the Hungarian Rarities Committee. Aquila 102: 193-198.
- Moller A.R 1975. Population changes of the Gull-billed Tern *Gelochelidon n. nilotica* in Denmark, including an analysis of some population regulating factors. Dansk orn. Foren. Tidsskr. 69: 81-88.
- Parnell J.F., Erwin R., Molina K. 1995. Gull-billed Tern. The Birds of North America, No. 140. The Academy of Natural Sciences of Philadelphia.
- Pfeifer, G. 1998. Brut der Lachseeschwalbe (*Gelochelidon nilotica* Gmelin 1789) auf Sylt 1998 und Anmerkungen zur aktuellen Bestandssituation. Corax 17: 247-250.
- Pulcinella N. 1995. Sixth report of the Pennsylvania Ornithological Records Committee, June 1995. Pennsylvania Birds 9: 70-72.
- Rasmussen L.M., Fischer K. 1997. The breeding population of Gull-billed Terns *Gelochelidon nilotica* in Denmark 1976-1996. Dansk Om. Foren. Tidsskr. 91: 101-108.
- Rose P.M., Scot D. 1997. Waterowl Population Estimates, Second Edition. Wetlands International Publications No 44. Wetlands International, Wageningen.
- Schiefer T. L., Hodges M. 1990. First inland sighting of Gull-billed Tern in Mississippi. Mississippi Kite 20: 6-7.
- Spendelow, J.A., Patton S. 1988. National atlas of coastal waterbird colonies in the contiguous United States: 1976-82. U.S. Fish Wildl. Serv. Biol. Rep. 88 (5).
- Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski. Rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.
- Tucker G., Heath M., Tomiałojć L., Gimmet R.F.A. 1994. Birds in Europe: their conservation status. BirdLife International, Cambridge.
- Vargas J.M., Antunez A., Blasco M. 1978. Comportamiento reproductivo y alimentario de la Pagaza Piconegra en la Laguna de Fuente Piedra de Malaga. Ardeola 24, 227-331.
- Walters E. 1997. First state record of Gull-billed Tern: Waukegan Beach. Meadowlark 6: 122-123.

Observation of the Gull-billed Tern *Sterna nilotica* in Silesia

On 6th August 2002 one adult bird was observed on Mietków Reservoir (Wrocław district). It was fourth record of this species in Silesia.

Grzegorz Orłowski, Aleksander Milewski